

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

Cap. I. Inesse in animalium corporibus humorem quempiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

HIERONYMI DANDINI

Cæsenatis, è Societate Iesu.

DE HUMORIBVS.

LIBER SECVNDVS.

PRAEFATIO.

Compositio cor-
poris ex humo-
ribus.

Alter hic de humoribus aget
liber, antequàm in animati
corporis consideratione
progrediar ulterius. Quo-
niam post primam illam ex
elementis eorumque qua-
litaribus permissione, quæ
huic corporum generi cum
alijs plerisq. communis est; alteram quandam ex
humoribus compositionem illius propriam,
tum Hippocrates, tum alij veteres medici tradi-
derunt: ex qua proximè animalis corporis partes
existant. Sanè Aristoteles in 2. lib. de partibus
animalium cap. 1. compositionem hanc neglexisse
videtur, dum ex elementis solum homogeneas
nostrorum corporum partes constare prodidit.
Ut virtute duntaxat ex humoribus consistere cre-
di possit; quatenus hi elementis perfimiles sunt
& proportione quadam respondent.

De humoribus
qui agant.

Ceterum ad animalium vitam sustentandam
necessarij prorsus esse existimantur; Et vniuersa
eorum cognitio per se iucunda est sapientiq. me-
dico ac philosopho cum primis opportuna. Huc
enim principia omnia corporis animati & qua-
cunque in eo insunt nosse oportet. Illum verò,
vt idem ipse affirmavit Hippocrates, vel quisquis
fuit autor lib. de veteri medicina, humorũ vires ac
facultates oportet habere perspectas: optimèq.
intelligere, quid in humano corpore singuli pos-
sint, quas habeant qualitates, an vnus in alium
mutari queat, quæ sit cuiusque præcipua sedes,
qua ratione corrigi & emendari possit, si intem-
perantior; aut omninò purgari, si nimius euaserit.
Nisi enim hæc omnia nouerit medicus, humani
corporis incolunitati, quæ in eorum omnium
temperacione ac proportione consistit, minimè
poterit prouidere.

Itaq. iure optimo Galenus in libro de atra bili,

& cap. 8. & 9. lib. 2. de naturalibus facultatibus,
succenset Erasistrato, quod non solum de illis
nihil scripsisset, sed illorum cognitionem medico
proflus inutilem esse pronuntiasset: Nec ego eos,
qui de natura scripserunt, parùm miror: qui et si
hanc partem non omninò prætermiserunt, mi-
nus tamè accuratè ac pro dignitate pettractatũ;
& propriũ ipsorũ patrimoniu diripiendũ alijs ac
dissipandũ reliquerũt. Nã quis eorũ numerus sit,
quænis & natura, quæ qualitates, quæ origo, quod
in corpore domicilium, quæ inter eos cognatio;
quæ mutatio, ac demũ quo modo ex illis animaliu
corpora reficiantur & sustententur; philoso-
phicam nimirum contemplationem naturæque
peruestigationem habent omnia. Turpèque est
Philosophum hæc in medicorum voluminibus
querere, quæ à philosopho illi perdiscere debuif-
sent; atque illud vnum addere, quod suæ artis
proprium est; qua ratione illorum temperies in
corpore conseruetur, perturbatæ emendetur
& corrigatur. Age igitur ea quæ philosophi sunt,
complectatur hic liber exponatque breuissimè,
nec alienam messem inique inuadat.

INESSE IN ANIMALIYM
corporibus humorem quempiam.

CAPVT I.

Vmorem hoc loco non qualitatem
eam appellamus, quæ inter principes
quatuor aduersatur siccitati, &
vires à Græcis dicitur: sed corpus
humidum, quod vjedi appellatur. Non aërem
autaquam: sed mistum quidpiam quod in anima-
lis corpore tum humidum sit, tum liquidum &
profluens.

Humor quid, si
quis suplex.

proficiens. Neque rursus quidquid eiusmodi est. Quædam enim sunt omnino inutilia & reiectanea, ut vrina, sudores, mucus, sputum. Sed illud solû, ex quo nutriuntur quoquo modo sustentantur, consistunt corpora nostra.

Quod genus corporis cum duplex sit, alterum ex prima cibi coctione in ventre genitum, alterum ex altera in iecinore: priorem non humorem, sed chylum, velut cremorem quandam nominam. Posterior a medicis ferè *χυμὸς* dicitur, ab Hippocrate in 4. lib. de morbis *εἶδος* & *ἰσχυρὸς*: nos succum, & humorem appellabimus.

Inesse in nobis humores.

Aliquem enim, immò plurimum in corporibus nostris inesse humorem, multa testantur. Nam ea tota esse perfusa sanguine, nemo est qui non videat. Et quamuis illorum partem secueris, emittit tibi statim sanguinem; isque ex alimento in horas omnes renouatur. Deinde humida excrementa plurima purgantur, sputum, mucus, sudor, semen. Et si artem quoque adhibueris, medicamentorum vim in humoris cuiuspiam purgatione agnoscas. In superiori quoque libro vitam ostensum est humore sustentari: necesse igitur est humida esse corpora. Et vt ex humido, hoc est femine & menstruo sanguine, formata primùm fuerunt, sic deinceps nutriri humido, refici, & conseruari debent. Neque enim alio cibo, quàm humido, delectatur calor aut pascitur. Accedunt operationes omnes. Quippe vt corporis partes cunctæ nutriantur, alimentum oportet in omnes distribui, vniuersaque percurrere. Id, nisi humidum esset & fluidum, nec facile, nec sine magno dolore fieri vnquam posset. Pulsus verò & calor is corde deriuatio opus habet spiritui. Qui cum continenter consumatur, humida eget materia, ex qua haud magno labore gignatur & renouetur. Ipsumque humidum & fluidum esse necesse est, vt citissimè moueatur atque vniuersa membra præterfluat. Denique sensus omnes & motus non nisi cum multo humido fiunt. Sensus namque organum humidum esse oportet: & quodcunque siccum fuerit, ineptum est ad sentiendum: oculumque, vt aspicere valeat, oportet esse perspicuum, hoc est aqueum. Auditus autem est aeris, hoc est humidus, Sapor nõ gustatur nisi in humido. Tactus demum in qualitatibus omnium temperatione consistit, vigetque maximè in corpore molli, quod ab humido nimirum efficitur. Iam membrorum motus etsi soliditatem & consistentiam postulet, nõ perficitur tamen, nisi ea momentis singulis humectentur, atque ad inflexionem & motum in partem omnem prompta reddantur. Egentque tum sensus, tum motus, spiritus, quo humectentur, & calefant harum operationum organa. Verum ad hæc primam nostram positionem longiori probatione opus non est: Cum corpora diffeant conspiciamus vasa plurima, cavitates, & loca, quibus eiusmodi quodpiam humidum corpus aut contineatur, aut fluat: vt cordis cerebrique, sinus, vesicam iecoris, lienem, venas, arterias: quæ ita sunt cuius manifesta, vt id, quod nunc quaritur, apertissimè ostendant & oculis ipsis subijciant.

A *QUADRUPPLICEM INESSE HUMOREM, SANGUINEM, PITUITAM, BILEMQUE, DUPPLICEM.*

CAPVT II.

H Am verò illud etiã cõstabit, non vnum ac simplicem, sed quadruplicem planè humorem in nostris atque adeò sanguine præditorum animalium corporibus contineri: sanguinem, pituitam, quæ Græci *φλέγμα* nominant, & duplicem bilem, flauam & atram, quarum altera cholera, alteram melancholiã appellamus. Quamquam bilem flauam absolutè etiã bilem nominamus; atram nõ absolutè, sed cum additione atram bilem dicimus. Verè enim in libro de hominis natura argumetabatur Hippocrates. Si vnũ duntaxat aut duplex in esset in nobis humor, vno duntaxat aut duplici morborum genere affligerentur corpora nostra: vno scilicet aut duorum altero humore adundante nimium aut deficiente. At morborum genera quatuor sunt, quorum alij ex flaua bilis redundantia aut defectu nascuntur; alij excedente potius sanguine aut deficiente; alij pituita atram bilem vel dominatè vel penè cõsumpta: quatuor igitur hi humores in nobis continentur.

Qui in paruo mundo quatuor illis elementis respondent, quæ in magno reperiuntur: Flaua bilis igni, sanguis ætè, pituita aqua, atra bilis terræ. Et enim nõ solum qualitatum similitudine conueniunt: verum etiã in eo consentiunt, quòd vt in hac rerum vniuersitate quatuor elementa partim solitaria sũt scorsimque, in proprijs quæque locis posita, partim simul permixta reliquorum omnium corporum euadunt materia: sic in nostris corporibus humores hi quatuor, tũ scorsim vasis quibusdam quasi proprijs locis continentur, flaua bilis vesica iecoris, atra liene, sanguis corde, venis, & arterijs; pituita corpore quidè vniuerso, sed potissimè cerebro vetriculoque. Tũ verò simul permixti per vniuersum percurrunt corpore, & vt sapientissimis medicorum placuit, illius materia sunt: nec ex elementis modo, sed ex humoribus quoque cõstare totũ existimatur. Quod in 2. lib. de elementis c. 2. & 4. in 8. lib. de Hippocratis & Plat. de cr. c. 4. & in cõ. 18. 27. & 89. in lib. de hominis natura, propterea dicit Galen' voluit, quòd tũ primè omnium procreationis, tũ cõsequētis totius nutritionis materia est sanguis, qui cum ceteris vbiq. permixtus est. Verũ illud quoque persimile est, quòd in alijs atque alijs mixtis corporibus alia atque alia dominari elementa cognouimus. Et in animalibus alia atque alia membra alijs atque alijs abundant humoribus; vesica iecoris flaua bile, lien atra, cor & iecur sanguine, cerebrum pituita.

Quatuor elementis respondere.

Humores sunt quatuor vasis.

Et vt elementorum omnium proportio ac temperatio sanitas est animantium corporibus, cuiuspiam illorum immoderatio & excessus adducit morbum: atque inde quatuor exiit prima morborum genera, vt verè idè ipse Galenus cõstituit in lib. de differentijs morborum ca. 4. Ita sanè corporum eorundem sanitas cõseruabitur, quãdiu humorum quatuor conueniens proportio & temperatio adfuerit; hæcque perturbata & eorum aliquo nimium redundante aut deficiente orietur morbus. Quare vt ex morborum, qui in corporibus obseruatur, quadruplici genere quatuor in illis esse humores velut morborum causas sapienter demonstrauit Hippocrates; ita nõ minùs nobis licet concludere quatuor esse morborum genera quoniam quatuor sunt humores morborum causas.

Quatuor morborum genera.

E